

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FAGLIG LÆSNING
TIDSSKRIFT FOR SKOLE OG HJEM

INGEBORG SPAGER
DALARNE

49.6

57

REDIGERET AF
JØRGEN BANKE OG S. P. FREDEBO
AUG. OLSENS BOGHANDEL KBHVN. HELLERUP

Praktisk Skolegerning

En Undervisningsvejledning for
Lærere i Folkeskolen

ved

OLAF NEDERGAARD OG H. A. SVANE

Denne Bog er udarbejdet som en metodisk Vejledning i Folkeskolefagenes Undervisningsteknik og henvender sig ikke alene til Seminarieeleverne, men ogsaa til Lærerne i deres Skole. Under Redaktion af Overlærer Olaf Nedergaard og Viceskoleledertor H. A. Svane gennemgaar kendte Skolefolk med Tilknytningen til Seminarieundervisningen de forskellige Folkeskolefag, beskriver Fagenes Metode og belyser dem ved Eksempler. Foruden den egentlige Metodikvejledning indeholder Bogen en Gennemgang af de i Undervisningsministeriets Bekendtgørelse af 4. Maj 1931 § 33 nævnte Særemner (Vejledning i Førstehaandsarbejde, Benyttelse af Lære- og Haandbøger samt Skolebiblioteker, Klasetavlen og Benyttelse af Undervisningsmateriel og Billedmateriale m. v. — her behandlet af Seminarielærer Hans Hansen, Vordingborg), en Omtale af Skoleorden og Disciplin, en Redegørelse for Lærerens Stilling i Forholdet til Skolebørn, Befolkning og Myndigheder, en Række Litteraturhenvisninger samt en Oversigt over de behandlede Emner.

En saadan samlet Fremstilling af Folkeskolens Fag og deres Metode og af Lærerens Forhold til sit Arbejde i videste Forstand er uundværlig for Seminarieeleven og den begyndende Lærer og en værdifuld Haandbog for den erfarne Lærer, der atter og atter søger at finde nye Veje i sin Undervisning.

Indb. 6 Kr. 75 Øre

Faas til Gennemsyn hos Deres Boghandler.

GYLDENDAL

INGEBORG SPAGER

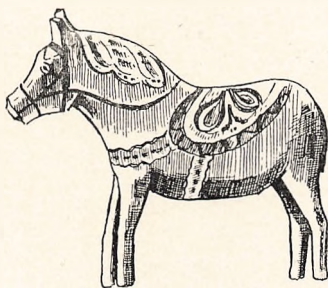
DALARNE

FAGLIG LÆSNING NR. 57

TIDSSKRIFT FOR SKOLE OG HJEM

SJETTE AARGANG — 7. HÆFTE

45.6
sp. 11
d

Redigeret af JØRGEN BANKE og S. P. FREDEBO

1933

45.6

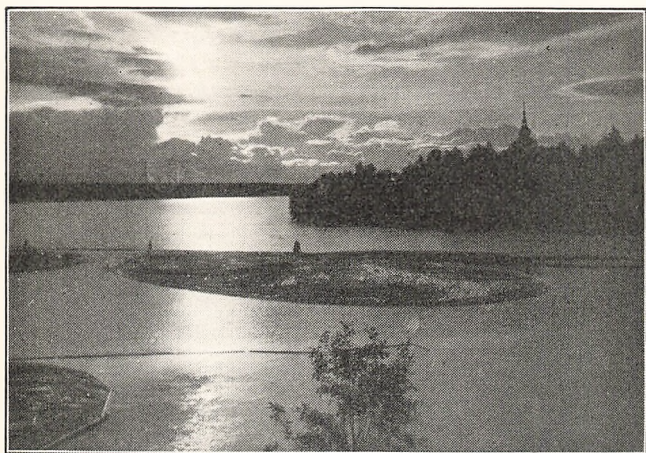
INDHOLD:

	Side
Dalarne.....	3
Kobbergruben ved Falun	12
Jul i Dalarne.....	23

83.

1937-38.

Leksand Kirke ved Sydspidsen af Siljansøen. I Forgrunden ses Tømmeret fra Forarsflotningen paa Elven.

*»Saa ligger ved Søer og Elvens Strande
de skønneste Dale i Sveas Lande — «*

Et lyst og farvestraalende Landskab, en skøn og smilende Natur, hvor Solen skinner — over Sommerens Løvpragt og paa Vinterens hvide Sne, — for Solen skinner i Dalarne og paa de Mennesker, der lever der. De tager Livet fra dets lyseste og lykkeligste Side, synes man. — Det er en Glæde at møde dem.

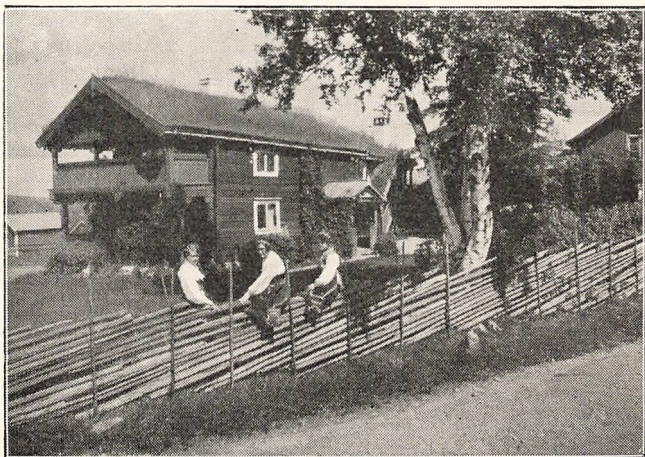
Den lyse Natur og de glade Mennesker, det er det første Indtryk af Dalarne.

Som Navnet siger, er det ikke een, men flere Dale, der ligger ved Dalelvens østre og vestre Løb. De skovklædte Højder, der adskiller Dalstrækningerne, er yndefulde og bløde i Linierne og fremhæver end mere de smilende Drag om Vandløbene.

Siljansøen, en stor, skøn Sø blandt de mange, danner ligesom Dalarnes Midtpunkt. Den ligger som en aflang, stor Arena, omgivet af skraanende Højder, hvor Agre og grønne Enge, rødmalede Gaarde, travle

Savværker giver Landskabet Farver og Liv, og langs Stranden paa hver fremspringende Odde Søen rundt ligger de hvide Kirker med gyldne Kors, der lyser i Solen som Alterlys og samler Egnens Skønhed i deres slanke Spir.

Siljansøen kaldes Dalarnes Øje, saa dyb og blaa, saa blinkende og klar er den, og navnlig dens vestlige Strand er tæt bebygget.

En Dalargaard og dens lyse og glade Beboere.

Gaardene er solide, firlængede Bygninger i den kendte Dalarstil, med udskaarne Gavle og mærkelige Indgangdøre, de saakaldte Forstuekviste, der er kraftigt udsnittede i de tykke Bjælker og ofte malet røde eller dekorerede paa endnu festligere Vis.

Til Gaardene slutter sig Forraadshuse og Kornlader, de saakaldte Härbrer, hvis solide Bjælkebygning hviler paa høje Støtter af Træ eller Sten. Härbret er derved hævet højt over Jordsmonnet og beskyttet mod Fugtighed eller mod Besøg af Rotter, Mus og andre uvelkomne Gæster.

Hele Søen rundt ligger Smaabyer, og i deres Gadekryds staar en pyntelig, høj og helt løvklædt Stang

med Tværstænger. Den bærer Dalarnes Vaaben: Hjerter og Pile overkors, smukt udskaarne i Træ, større paa selve Stangen, mindre paa Enderne af Tværstængerne. Det er Midsommerstangen, Symbolet

En flittig lille Pige ved Hårbret.

paa Livets Træ, der staar her Aaret rundt; men ved den store Midsommerfest pyntes den særlig smukt og er da Midtpunktet for Dalarfolkets store Glædes- og Takkefest for Sommeren, der nu har holdt sit Indtog og forhaabentlig vil bringe Frugtbarhed og god Høst i sit Følge.

Indvendig er Gaardene præget af gammel Kultur. De smukke Møbler er malede og dekorerede i stærke Farver.— Moraklokken, det store Ur i sin malede Kasse, er indbygget ved Alkovescengens Fodende. Madskabet og Kisterne, Stole og Borde, alt er solidt Haandarbejde,— og paa Bordet bredes de hjemmevævede Duge, paa Sengene smukke Tæpper i særlige Dalarmønstre. Gulv og Vægge er ofte smykkede med andre Haandarbejder; der er duftende Enebærris paa Gulvet og krydrede Blomsterbundter paa Skabene. — Jo, Dalerne har sit eget Præg af aarhundredgammel Tradition.

Mod Nord ligger de store Skove, der danner Baggrunden for hele Norrlands Fjeldverden.

Dalerne er blevet kaldt Sveriges Hjerter. Det gamle Kulturcentrum laa om Siljansøens Strande og bares frem af en Befolkning, der Gang paa Gang har grebet ind i Landets Historie paa afgørende og vigtig Maade.

Navne som Rättvik, Leksand og Mora er knyttet sammen med et stort Navn, som lyser i Sveriges Historie, og dette Navn er: Gustav Eriksson Vasa. Den unge Gustav Vasa er Dalarnes Hest. Hans romantiske Færd med de mange dramatiske Oplevelser er Børnenes kæreste Historielæsning.

Den danske Konge Kristian II har i Sverige det stygge Tilnavn: Kristian Tyran. Han svigtede sit Ord til Gustav Vasa, da denne, skønt svensk Gidsel, blev ført som Fange til Kalø Slot. Kongens uligevægtige og ulykkelige Karakter opflammede Gang paa Gang Svenskerne til Vrede og Forbitrelse. Gustav Vasa undslap fra Fangenskabet og flygtede til sit Hjemland, hvor han fik at høre om Kong Kristians fortsatte troløse og grusomme Færd under det stockholmske Blodbad. Han forsøgte at rejse Dalkarlene, Sveriges stærkeste Mænd, mod Tyrannen og mod det danske Aag, men uden Held. De forsigtige Bønder kunde ikke bestemme sig til at følge Gustav, og han talte forgæves paa Rättviks Kirkevold til dem, — de troede ham ikke, vilde betænke sig og først høre Moramændenes Mening.

Gustav Vasa maatte flygte — forfulgt af danske Spejdere, der mere end een Gang var ved at fange ham. Han frelstes, ikke mindst ved modige Kvinders Aandsnærværelse. Navne, — som Barbro Stigsdotter, der hjalp ham med at flygte fra Gaarden Ornäs, — og Mor Kirsten, der behandlede ham som Tjenestekar, da de danske Krigere pludselig stod i hendes Stue, — lyser paa Gustav Vasas æventyrlige Flugt.

Endelig naaede han Mora ved Siljansøens Nordende og talte ogsaa her Oprør mod Danskernes Voldsherredømme — — forgæves.

Mismodig opgav Gustav Vasa alt. Han spændte sine Ski paa og strøg nordpaa, ind i de store Skove for at gemme sig i de norske Fjeldegne.

Da naaede endelig Efterretninger, der bekræftede Gustavs Ord, til Mora, og, for sent, opdagede Bønderne, at den Mand, der kunde tage Førerskabet i sin Haand, var borte. — Men var det for sent? — To raske Dalkarle satte efter ham, og efter lang Tids Søgen fik de endelig Øje paa et ensomt Skispor, der over de snedækte Vidder førte ind mod Skovene nordud.

Det lykkedes dem at indhente Gustav Vasa ved Sälen By og overtale ham til at følge dem tilbage.

Gustav Vasa blev Sveriges store Konge, og i hans Haand lagdes baade verdslig og gejstlig Magt og Rigdom, da Reformationen indførtes til Sverige.

Ved Mora Kirke staar Gustav Vasas Statue; den er modelleret af den berømte svenske Kunstner Anders Zorn, hvis Hjem i Mora blev et Udtryk for Dalarnes gamle Kultur, forskønnet med den store Malers og Billedhuggers egne Mesterværker.

Mindesmærket for Gustav Vasa staar paa en høj Vold og viser den unge Helt talende til Folket med indtrængende Kraft.

Nedenfor Gustav Vasas Statue finder hvert Aar store Festligheder Sted.

I Marts Maaned samles Sveriges skiløbende Ungdom, og Sportsmænd fra hele Verden forøvrigt, og deltager i Vasaløbet, det store Skiløb, som er et nationalt Minde om Gustav Vasas Flugt.

Fra Sälen By starter Skiløberne, og Opløbet foregaar ved Moras Vasastatue. De tilbagelægger den 90 Kilometer lange Vej over Bjerg og gennem Skov, den samme Strækning, men i omvendt Retning, som Gustav Vasa fulgte.

Vasaløbet er ikke alene en Sportsbegivenhed, men en Højtid, som alle Svenske omfatter med den største Interesse.

Fra det daglige Liv i Dalargaarden.

I Tusindvis kommer de fra alle Landets Egne for at se Opløbet foran Zorns Statue, og Spænding og Forventning hviler over alle. Den unge Gustav Vasa selv synes at tage Del i sit Folks Liv endnu. Han staar med Hovedet hævet og synes at tale indtrængende og ivrigt. Hænderne er knyttede, der er Vilje og Kraft over hele Skikkelsen, — et stort Kunstværk er Zorns Gustav Vasa.

Dalfolkene hører til Sveriges ejendommeligste Typer. Mænd som Kvinder er i Regelen høje og velvoksne, de er djærve og frisindede, aabne og gæstfrie. De tiltaler den fremmede med du, og man føler sig hurtigt hjemme blandt dem.

Hovedegenskaber hos disse Mennesker er deres *Flid* og en stærk Trang til at *komme ud*, — hvad enten de nu holder sig inden for deres eget Fædrelands Grænser eller søger videre ud. — Om Foraaret drager de til andre svenske Provinser med deres Husflidsarbejder for at sælge dem, og om Vinteren har de travlt med at snitte og skære, med at male og snedkerere, og deres Husflid er kendt Verden over.

For et halvt Hundrede Aar siden var det navnlig deres Malerkunst, der gjorde dem berømte.

Dalmålningerne — Malerier fra Dalarne — var efterspurgte viden om; de unge Bondemalere drog fra Gaard til Gaard og dekorerede Væggene med disse Målninger.

En primitiv Kunst var det, men lige udrundet af Folket selv. Der maledes med stærke, klare Farver — rødt, grønt, blaat, mægtige Blomsterdekorationer eller Ornamenter i rig og stærk Afveksling.

Oprindeligt malede de paa vævede Stykker, men senere klæbedes Papir over Vævningen, eller der maledes direkte paa tykt Papir.

Paa denne hvide Bund fremstod nu de dekorative Målninger, hele Skildringer af Livet i By og paa Land, eller med Emner hentede fra Biblen. Det morsomme og friske ved Billederne var, at man iklædte de bibelske Personer Datidens Dragter og lod dem følge Sæder og Skikke i Dalarne.

Her malede man Josefs Møde med sine Brødre i Ægypten, men Josef var en fin Herre, en rigtig svensk „Brukspatron“*) med blanke Knapper i Frakken og trekantet Hat paa Hovedet. Han sad i en flot Karet med dejlige hvide Dalarheste for, — og hans tolv Brødre, der bøjede sig i Støvet for ham, var Dalarbønder i deres brogede Dragter.

Eller man fremstillede Kong Salomons Møde med Dronningen af Saba. —

Det var atter en mægtig Godsejer, midt i en stor Lænestol. Han sad ved et bugnende Bord og havde bundet Servietten om Halsen. Med en venlig Haandbevægelse indbød han Dronningen til at spise med.

*) Ejer af et Jernbrug.

Hun stod foran ham i gul Silkekjole med stramt Snørliv og højt opsat Haar, med Vifte og Kniplingslommeløklæde — en virkelig fin Dame. —

Bryllupet i Kana var et veritabelt Bondebryllup med Brud og Brudgom i fineste Festdragt, med glade Bryllupsgæster i Dalardragternes Farvepragt. De bibelske Personer var respektfulde og alvorlige, men Scenerne var altid skildret friske og naturlige, maa-

En ung „Dalkulla“ og en gammel Dalkarl, begge lige smilende og glade.

ske var Ansigtstrække-
ne noget fjogede og Be-
vægelserne stive, men
Dalarmalerne forlangte
heller ikke Anseelse
som store Kunstnere; de
malede ud af deres glade
Sind, og deres Mål-
ninger blev værdsatte
og forstaaede i al deres
Farveglæde.

Ofte var Motiverne
historiske; de svenske
Konger og Dalarnes
Helte maatte holde for
— men altid var de
fulde af godt Humør,
og det var Synd for de
kønne, dekorative Væg-
malerier, da Maskiner-

ne udryddede ogsaa dem, og det blev trykte og smagløse Mønstre, der i Stedet for kom paa Væggene.

Men i vore Dage er de gamle Målninger atter draget frem, det store nordiske Musæum i Stockholm har samlet mange af dem for at bevare dem for Eftertiden. — I afsides liggende Gaarde kan man endnu se velbevarede Dalmålninger, der fylder hele Storstuen, og rundt omkring i de af fremmede besøgte Egne, har man med stor Omhu restaureret de Brudstykker, som endnu maatte findes og mungen munter Situation med forklarende Tekst under er bevaret, f. Eks. under et Billede af Absalon staar der: „Naar

Absalon paa Flugten rider, saa hænger han fast i Egen stor. — *Saa straffes alle Børn omsider, som ikke lyder Far og Mor*".

Dalfolkene har været Fiskere i stor Stil fra gammel Tid. Laks og Ørred, Gedder og Aborrer gaar i store Stimer op i Elve og Bække. De har været Jægere, især om Foraaret, og i den tidlige Sommer har de jaget Urfugl og Tjur, eller om Vinteren har de fanget Fuglene med en lang Stang, den saakaldte „orrköv", der kastedes over den i Sneen sammenkrøbne Fugl, medens Jægerens Kammerat lyste med Tørveildsblus.

Men først og fremmest har Dalarfolkene været Jordbrugere. I Byerne plejede man at kalde Landet for det lille Amerika paa Grund af de veldyrkede Agre og store, inddigede Moser, der blev omdannet til saftige Enge. Kreaturholdet var stort, Heste og Køer gik paa Bjergaasene om Sommeren og ringlede med Bjælderne. Køerne dreves paa Græs om Foraaret under muntre Raab og under Vogterpigernes Hornsignaler, op til de saakaldte Fæboder, hvor de kunde søge Ly, og hvor Mælken blev samlet. Senere paa Sommeren flyttedes de atter endnu højere op ad Skraaningerne, langt fra Gaardene, men til nye, gode Græsgange, der i Regelen laa flere Metermil borte, — saa atter til de første Fæboder og endelig ned til Gaarden igen om Vinteren — en hel nomadeagtig

Arbejdet er endt.

Inddeling af Aaret, som drives endnu den Dag i Dag.

Kornavlén har altid været ringere; ofte har Dalfolkene maattet blande Bark i Brødet under den lange Vinter. — Det gjaldt om at skaffe Kontanter til Indkøb af fremmed Sæd, og derfor blev Jagt og Fiskeri, Handel med Pelsværk og den højt udviklede Husflid efterhaanden af stor Vigtighed.

En lille Konfirmand.

Skovhugsten var ogsaa vigtig, Vandløbene var en dejlig, naturlig Drivkraft for Savværkerne, og med Flid og Dygtighed voksede Træindustrien op. Men der skabtes ikke nogen større Velstand paa denne Maade, nej, den skulde komme fra Jorden selv, — *den* skulde skabe de gode Tider, Dalerne gik ind i i de følgende Aarhundreder, da Bjergværksdriften blev Dalarnes Hovederhverv.

KOBBERGRUBEN VED FALUN.

Dalarnes Rigdom paa Jernmalm er af gammel Oprindelse. I den sydligste Landsdel, Bergslagen, havde man fra tidligere Tider hugget og brudt Malmblokkene løse med primitive og daarlige Redskaber, men det var aldrig blevet til noget rigtigt udbytterigt Arbejde. Egnene var øde og ufrugtbare, sparsomt skovklædte, opfyldte af Moser og Smaasøer, og dog dækkede den mørke, haarde Jord over Metaller og Mineralier i overvældende Mængder. Disse Rigdomskilder blev i 11.—12. Aarhundrede for Alvor aab-

nede og gjorde med eet Slag Dalarne til Sveriges store Skatkammer.

Der ligger Glans og Pragt over Bergslagens første Blomstringstid. Stora Tunasletten bliver Dalarnes

Et ungt Brudepar fra Dalarne.

Centrum med Domkirke og Tingsted. Rigdom og Velstand breder sig til Siljansdalen, hvis Smaabyer vokser i Magt og Anseelse.

Mora var den første By af Betydning i Middelalderen. Den var Knudepunktet for Vejene mod Vest til Norge og mod Øst til Havet. I Mora holdtes to Gan-

ge om Aaret Marked, og inden- og udenlandske Købmænd tiltuskede sig og solgte Varer, der forhøjede Dalarnes Kultur, og i de gamle Kildeskrifter fortælles om dette Jernbäreland, hvis Folk behandledes med Respekt og Agtelse, fordi deres Klogskab og Dygtighed var almindelig kendt.

Kristendommens Indførelse falder i Dalarne omtrent to Hundrede Aar senere end i de sydligere Egne; men da den endelig slog igennem, rejste Kirkerne sig i Løbet af nogle Aartier i Begyndelsen af det trettende Aarhundrede. Saa stærk var Fremgangen, at alle Dalarnes Kirker er opførte i disse Aar, hvor Malmbrydningen tog Fart.

Som et Æventyr lyder Beretningen om den store Kobbergrube ved Falun, der opdagedes ved denne Tid, eller i hvert Fald i Aarhundredets første Del.

„En mørk og vild Skovstrækning med Sne og Frost og Sult, øde, sparsomt beboede Vidder, hvor en hårdet og nøjsom Slægt med utrolig Møje søger et beskedent Livsophold i stadig Kamp med en fjendtlig Natur, — og midt derude i Vildmarken, tæt under Mosset og Granernes Rødder, en glinsende Skat, en tilsyneladende udtømmelig Mængde af det ædleste Metal, som ved en Hændelse afslørede for en undrende Verden. — Et forud ukendt og foragtet Landskab blev paa een Gang Maalet for Kongers, Kirkefyrters og udenlandske Købmænds Interesser.”

Saaledes skildrer Dr. A. Sidow, en af Falungrubens fineste Kendere, den nyopdagede Rigdomskilde.

Grubens Storhedstid ligger i 13., 14. og 15. Aarhundrede.

Den blev af Betydning for hele Riget, og Befolkningen kom til at gøre en stor Indsats i den nationale Kamp for Friheden under Engelbrecht, Sten Sture og hans Søn og ikke mindst i Vasatiden, da Unionskampene endelig var til Ende og Sverige et selvstændigt Rige.

Byen Faluns Historie er Grubens Historie. Omkring denne voksede Byen op.

Falun er Dalarnes største By og en af Sveriges ældste Stæder. Gamle Gaarde, Kirker og Bygningsværker minder om Storhedstiden endnu. Men en voldsom Brand har hærget store Dele af Byen og berøvet den det gamle Præg. Falun har nye Kvarterer med brede Gader og Færdselsveje, med Fabriker og Læreanstalter, men Byens Eksistens er stadig knyttet til Kobbergruben, og en Syvendedel af dens Indbyggere er Grubearbejdere.

Selve Gruben ligger sydvest for Byen. Fra dens Smelteovne og Laboratorier breder sig en svovlægtig Røg, der kan være en stor Plage for Egnen; men da Kobberet og Jernet ikke mere flyder saa rigeligt som i hine Tider, har svenske Ingeniører og Kemikere forstaaet med sjælden Dygtighed og Klogskab at udnytte de Stoffer, der endnu findes i Gruben, saa at nye Rigdomskilder er aabnede, og den gamle Bys Anseelse er atter i Stigen.

Den oprindelige Kobbermasse, der altsaa i tre Hundrede Aar syntes at være udtømmelig, var formet som en mægtig Sukkertop med Spidsen nedad. Den var omgivet af vandrette Lag af Glimmerskiffer, og desuden fandtes i dens Nærhed store Mængder Malm, Jernmalm, Kobberkis, Blyglans og Svovlkis. I Svovlkisen fandtes Guld, men Kobbergruben indeholdt ogsaa gedigent Guld, mange smukke Krystaller og andre ædle Stene, der spillede en stor Rolle som kostbar Handelsvare.

Kobberet var det overvejende. Det flød i gyldne Strømme. Man „brændte“ det ud af Gruben eller brød det i Dagens Lys. Det var en mægtig Produktion, og en stor Gevinst var forbundet dermed.

Grubens højeste Ydelse falder omkring 1650. Store Opfindere og Ingeniører var knyttede til Falun Gruben. Blandt andre maa nævnes en genial Mand, hvis Opfindelser er kommet vore Dage til gode. Det var Ingeniør Polhem. Han opfandt en Laas, hvis Konstruktion er bevaret i de nu saa almindelige Yale-Laase, og hans Maskiner har sindrige Mekanismer, som vi genfinder i Nutidens Biler.

I Kobbergrubens store Tid besøgte de svenske Konger ofte Bjergværket, ja, steg ned i Gruberne, der efterhaanden havde faaet store underjordiske Rum, hvorfra Kobberet var fjernet. Sodede og sværte var de af Røg, men naar de oplystes med Fakler, og der dækkedes bugnende Borde til Fest, dannede de en imponerende og storslaaet Ramme om de fornemme Gæster.

Det store „Ras“ i Falun Gruben.

Men i 1687 skete en Katastrofe. Gruben styrtede ind i et mægtigt „Ras“, og de mange Rum og Minegange forsvandt; der dannedes en stor, tragtformet Fordybning, „Stöten“, hvor Gruben tidligere havde været. Flere Indstyrtninger i de følgende Aar lammede alle Forsøg paa at komme i Gang med nyt Arbejde. Stöten er nu 386 Meter lang, 211 Meter bred og med en Dybde paa 96 Meter, et gabende Svælg, der virker uhyggeligt og gribende paa Tilskueren.

Dette Ras gjorde en brat Ende paa den store Drift. Aktierne — for Gruben var blevet et Aktieselskab — blev værdiløse. Man kunde næppe faa en Rulle Tobak eller et Bæger Øl for en Aktie. Faluns Glanspe-

riode syntes sluttet, man tænkte paa helt at nedlægge Værket, og Karl den Tolvte maatte i 1703 nedsætte Skatterne og støtte Bjergmændene i deres nu saa nøjsomme Virksomhed.

Siden har Falungruben forstaaet at udnytte sine Raastoffer, og ved stadige Forbedringer fik man atter Udbytte. 1872 begyndte man ad kemisk Vej at fremstille Svovlsyre, Vitriol og Rødfarve (Okker). 1876 forsøgte man for første Gang atter at trænge ind i de sammenstyrtede Partier af Gruben og tage den Malm, der endnu fandtes derinde. Det lykkedes ved en sindrig og sikker Tværbygning ind i de sammenstyrtede Lag, og Driften tog atter Fart. Den er i vore Dage en af Sveriges betydeligste Virksomheder, selv om den koster langt større Arbejde end i de Dage, da Kobberet flød i rige Strømme.

Foruden de Metaller — Kobber, Sølv og Guld, som stadig findes, er den kemiske Virksomhed i rivende Udvikling, og Stora Kopparbergets Aktieselskab ejer Fabriker over hele Dalarna.

Besøger man Falun, har Bydelen omkring Gruben stadig et interessant gammelt Præg. Der staar endnu de gamle Bjergmandshytter, solide Bjælkehuse med idylliske Smaahaver omkring, og stadig bor Grubearbejderne her i umiddelbar Nærhed af den sammenstyrtede Grube. De store Slaggehøje er ikke kønne, men selve Grubecomraadet er imponerende stort.

Er man saa heldig at faa Tilladelse til at stige ned i Grubens underjordiske Del, bliver man helt overvældet af det uhyre Arbejde, der er gjort for at komme ned i de sammenstyrtede Dele.

Elevatoren fører een 340 Meter ned i Bjerget. For hver 40 Meter passerer man en Tværgang, og dybt nede fører lange Gange, Orter, til de indre Regioner.

En lille Oplevelse vil jeg fortælle. Jeg havde laant Hat og Gummikappe af den stovte Grubefoged, og da vi kom op igen, stod hans Kontor fuldt af unge Arbejdere. Det var Grubefogedens sidste Dag i Gruben. Han sluttede, som det hedder paa svensk. Nu sagde hans Kammerater ham Farvel og Tak. Med

nogle faa og stille Ord overrakte de ham en Bog, et Album saa det ud til at være. Da han aabnede den, sad der paa hvert Blad 3 Tikronesedler, og der var mange Blade, hele Bogen var fuld, — en ret stor Pengesum, som hans Kammerater skænkede ham af deres beskedne Fortjeneste, en Tak for otteogtredive Aars Arbejde i Gruben, og den stærke Mand, hvis Ryg nu var lidt bøjet af Aarenes Slid, havde Taarer i Øjnene, da han siden gav enhver Haanden; og det karakteristiske svenske blygsamma (beskedne) Sind slog mig som et nationalt Kendemærke.

Et mærkeligt Naturfænomen kan man iagttage i denne Egn. En varm, petroleumsholdig Kilde sprudler frem af Bjerggrunden. Vandet, der hæver sig i en kraftig, ikke over tre Meter høj Straale, er flere Grader varmt. Jordbunden omkring Kilden bærer en yppig Vegetation; kun i meget strenge Vintre vokser der intet grønt omkring Kilden, men saa danner Vandstraalerne et helt Ispalads, et Æventyrslot af fantastisk Arkitektur med flere Kamre og blinkende Iskrystaller og med et vidunderligt Farvespil i Isblokkene omkring Kaskaderne, hvori Vintersolens Straaler brydes.

I Nærheden af Falun ligger den store svenske Maler Karl Larssons ejendommelige og smukke Hjem. Det lille Landbrug, som han selv kaldte det, er indrettet med saa megen Skønhed og Farveglæde, at man bliver i helt godt Humør ved at gaa gennem de smukke Stuer. Karl Larsson selv er nu borte, men hans Børn værner med stor Pietet deres skønne Fædrenehjem. Hans lyse og farverige Billeder er kendt over hele Norden. Ogsaa her i Danmark holder vi af dem for deres lyse Skønhed og muntre Liv. Karl Larssons Hjem er, ligesom Anders Zorns Hjem i Mora, et skønt Minde om de typiske Dalaregenskaber: Livsglæde, Farvepragt — og Fest.

Af alt det smukke, som Dalarne indeholder, er en stor Del samlet omkring Insjøens Bredder syd for Siljansjøen. Eggen er i Sommerdragt baade idyllisk og storslaaet, og naar den er iklædt sit pragtfulde Vin-

terskrud, ejer den en Naturskønhed med Udsyn over uendelige sneklædte Højder, som er enestaaende. Nogle faa Kilometer fra Søen, højt oppe paa Knippo-berget, ligger Sætergläntan, en ægte Dalargaard med

Efter Gudstjenesten i Leksand Kirke.

Hovedbygning, Härbrer — Kornlader — og Fæbodstuer. De breder sig paa „Gläntan”, en Lysning i Skoven. Og vender man sig om, møder Øjet den smukkeste Udsigt til alle Sider. I det fjerne ligger de blaa Leksands- og Mora-Bjerge, og dybt nede i Dalen Agerland og Gaarde. Denne Væveskole har paataget sig et stort Arbejde. Den vil nemlig atter skabe Ly-

sten til at arbejde efter de gamle, skønne Vævninger, der tidligere fyldte de røde Dalargaarde og skabte Hygge og Skønhed indendørs. Der er noget symbolsk i denne Skoles Beliggenhed; som Luften er renere og højere her, er Skolens Arbejde en Bestræbelse for at skabe nye Værdier for unge og gamle.

Der findes i Sverige større Muligheder for at bevare de ældre Generationers Arbejde paa Landet,

Paa den skønne Væveskole, Säterglänten, arbejdes med Liv og Lyst.

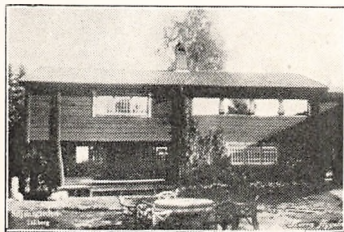
end hos os. Den lange Vinter giver Landboerne Tid til at beskæftige sig med Haandens Arbejde. Men ogsaa vi har en Følelse af det værdifulde i at bevare det gamle Hjemmearbejde, og vi burde lære af den svenske Husflid, der er til Gavn og Glæde for saa uendelig mange Hjem, og hvis Skønhed præger de Arbejder, der baade tjener et nyttigt Formaal og udvikler Sansen for Form og Farver.

En anden Skole har ogsaa fundet sin Plads ved Siljansøens Strande.

Den kalder sig Siljanskolen og ligger paa Søens Vestsida paa Skraaningen af det smukke Fjeld Tällberg. Det er ikke noget moderne Skolepalads, men

en smuk Dalargaard af solide Bjælker, omgivet af mindre Huse og Bygninger. Hovedbygningen indeholder en prægtig Dagligstue, en original og smuk Spisesal, Selskabs- og Musikrum. Fra Svalegangen udenfor har man en prægtig Udsigt over Siljansbyerne og den store Sø, bag hvis blinkende Flade de nordlige Bjerge hæver sig.

I en Sidefløj bor Børnene. Skolen er deres Hjem. Her er baade Vinterskole og Sommerskole. — Børn fra alle Sveriges Egne, — enten saadanne som trænger til særlig frisk Luft og praktisk Beskæftigelse, eller Børn fra Hjem, hvor Forældrene er borte eller af andre Grunde ikke kan have Børnene hjemme, — har fundet et andet Hjem her ved den skønne Siljansø.

Siljanskolens Elevfløj.

De tumler sig i Fritiden, om Vinteren paa Ski og Kælke, og om Sommeren driver de Sport, bader og leger. Skolens Arbejde og Undervisning er forbundet med praktisk Virksomhed. De arbejder i Køkkenet, i Haven, de syer og sløjder, de anlægger Legepladser og Veje, de lærer Kunsthaandværk, maler og snedkerer under særlige Læreres Ledelse. Men Arbejdet stræber altid mod et Resultat. Den Mad, de laver f. Eks., laver de ikke blot for at øve sig, men for at spise den selv sammen med deres Kammerater, og de faar derved at vide, om deres Arbejde er godt gjort. Havearbejdet giver ikke blot Kundskaber i Botanik, men ogsaa Bidrag til Køkkenet. Mange faar deres egen lille Have, og Produkterne deraf sælger de til Husholdningen. En Dag kan anvendes til Bagning, en anden Dag tjæres en Bro, tredie Dag pudses Vinduer eller bones Gulv, fjerde Dag hjælper de med at slaa Sten ved Anlæggelsen af en ny Tennisplads o.s.v. Arbejdet bliver en morsom Leg, naar man er

mange om det, og naar det er anlagt paa rette Maade.

Efter Frokosten, Klokken tolv, er Tiden mellem eet og to en Hviletime. Børnene skal da ligge paa deres Senge, og der er stille paa hele Gaarden.

Eftermiddagen anvendes til Idræt og Leg, og om Aftenen samles Elever og Lærere til Samtaler og Un-

Spisesalen paa Siljanskolen.

dervisning, der tager Sigte paa ogsaa at dygtiggøre dem i boglige Studier.

Sommerdagene paa Siljangaarden, hvor alle Rum er optagne af en glad Ungdom, flyver hurtigt, og i den lange Vinter drives indendørs Sysler med større Iver og Koncentration, fordi deres Legemer er sunde og hærdede af det Friluftsliv, som de lever Aaret rundt.

Skal vi tilsidst prøve at rejse til Dalarne paa et lille Julebesøg og se, hvordan man fejrer denne Fest i de Landsdele, vi nu har hørt om?

*

*

*

JUL I DALARNE.

En smuk „lilljulafton” standser Toget ved Rättvik. — Klokken er 23^{1/2} — to Timers Forsinkelse paa Grund af Juletrafikken. — Foran Stationen holder de lave Slæder, og i Rimtaagen staar der tætte Røgdampe ud af Hestenes Næsebor. Bjælderne klinger, naar de ryster Mankerne. Slæden er som den dejligste Himmelseng. Bunden og Siderne dækkes af store, varme Skindtæpper, og med andre Skindpelse over sig ligger den Rejsende indpakket til Næsetippen. — Saa svinger Kusken sig op foran, knalder med Pisken, — afsted gaar det ad den hvide Skovvej. Hvor her er stille. Sneen knirker under Gængerne, Grænerne drysset det hvide Snepudder over een, man ser op mod den stjerneklare Himmel. — Det er et Æventyr. Højt oppe ad Bjergskraaningen standser Slæden, nu er vi fremme. — En venlig Værtinde, en varm Drik og saa paa Hovedet i Seng.

Næste Morgen, da Gardinet rulles op — hvilken Pragt. Solen er endnu bag de østlige Højder, hvis Konturer staar skarpt mod den blege Himmel, men foran breder Siljansøen sig som en stor, stille, hvid Flade. — Opad den modsatte Bred ligger de rød-malede Gaarde med Sneen som et blødt, tykt Tæppe over Tagene. Nord ud er Søen endnu levende; — det blæser noget, og Kulden har sikkert et godt Tag i Landskabet. Nu begynder Skiløberne at røre paa sig. Det er paa Tide at komme ud i Dalarnes Vinterskønhed.

Her i Rättvik er mange Fremmede til Julefesten, og stadig kommer der nye Gæster. Slæderne glider lydløst forbi. Vi søger ned til Kirken. Den ligger som de fleste af Dalarnes Kirker ved Siljansøen paa en Halvø, der strækker sig langt ud i Vandet. I tidligere Tider og en sjælden Gang i vore Dage sejler man om Sommeren til Kirke, selv fra Sognets fjerneste Gaarde paa den modsatte Bred. De store Kirkebaade kan rumme over et halvt Hundrede Personer, og det er et malerisk Syn, naar de, fyldte med Landsfolkene i deres smukke Dragter, lægger til ved Kirke-

stranden og hales halvt op paa Land. — Men om Vinteren „åkar“*) man til Kirke. Nedenfor Kirken ligger en hel lille Stad af lutter smaa Bjælkehuse. Det er Kirkestaldene, hvor Hestene bliver sat ind under Gudstjenesten. Hver Stald har Plads til højst to Heste. Vi kikker ind i een af dem. Der er lunt og godt, og

Rättvik Kirke i Julepragt.

Krybberne er flere Steder fulde. De gamle Stalde har staaet der i Hundreder af Aar. — Uordentligt, men malerisk er de bygget ind mellem hinanden, saa der dannes hele smaa Gader. Det er midt paa Dagen, og vi ser os om. Vi besøger en af de gamle Gaarde, som omhyggeligt bevarer den gamle Kultur og værner den Almuekunst, hvorpaa Dalarne er rigere end nogen anden Landsdel i Sverige.

Men vi skal hjem og fejre en svensk Juleaften. Na-

*) kører.

turen danner her en særlig storslaaet Ramme om Julefesten. Skovene er jo lutter hvidpudrede Juletræer, og den hvide, bløde Sne dæmper alle Lyde. Der hviler en højtidelig Ro over den svenske Bygd. Man føler noget af den fortryllende Betagelse, som hører hjemme i Æventyrets Verden.

En rigtig svensk Juleaften begynder tidligt. Man samles i Køkkenet og drikker „mumma” — en stærk, krydret, varm Drik af Porter og Brændevin, kogt med Sukker. Selve Julemaaltidet bestaar af en Fiske-ret — Ludfisk — tørret Torsk, der er udblødt paa en bestemt Maade og har en ejendommelig, for os Danske uvant Smag, og i Reglen Skinke, kogt med Sukker, — Korv — (Pølse) nyfødte Pattegrise, sorte Pølser og anden „god Mad”. Tilsidst kommer Julegrøden paa Bordet, og nu gælder det, for i den hvide, fine Risengrød er skjult en Mandel, og den, der faar Mandlen, bliver gift i det kommende Aar. Det er en alvorlig og vigtig Sag. Hjemmet er særlig festligt smykket med en Masse levende Lys i Stager og Pyramider, og „julgrannen” i Hjørnet af Stuen er ogsaa pyntet, men uden Lys. Man drikker Kaffe, og straks efter begynder Aftenens Lystighed — Julelegene. Store og smaa tager hinanden i Haanden og løber i en lang Række ud af Stuen, opad Trapperne, over Loftet, ned igen, ud i Gaarden, ind ad en anden Dør, og alle synger: Nu er det Jul igen, og Julen varer indtil Paaske. Det er vel ikke sandt? Husk, inden Paasken kommer Fasten.

Tomterne — Nisserne — spiller en stor Rolle i Julelegene; ogsaa Frieriet mellem den unge „flicka” og „pojken”, der finder sig en anden flicka og lader den første staa; men saa er det hendes Tur til at tage sig en „fästman” efter sit eget Hjerte. — De gamle Danse holdes højt i Ære, og Springdansen, Hambopolska, er meget populær. Nogen Dans om Juletræet finder ikke Sted, heller ikke Salmesang, for Aftenens store Begivenhed er endnu tilbage, det er den højtidelige „julotta” — Julenatsgudstjeneste, — som i Dalarna overholdes med stor Trofasthed og Pietet.

Julottan begynder paa forskellige Tider, men i Reglen Klokken fire om Morgenen; der er en lang Vej til Kirken, og det gælder om at komme tidligt for at faa Plads. Bliver Aftenen for lang for Børnene og Ungdommen, der har sprunget og moret sig, lægger de sig et Par Timer paa Sengen, men de fleste foretrækker dog at blive oppe. Ved Midnat serveres den herlige Julegløgg, en varm Drik, der nok skal sætte Humøret op og holde Øjnene aabne. Den koges

Spillemanden fra Gagnef Sogn.

af Rødvin med Sukker og Krydderier, især Kanel og Nelikker, Mandler og Rosiner. Den smager fortræffeligt til Julebagværket, Peberkager, Julenødder og Knas. Hele Aftenen har Julebordet staaet dækket med Vindruer og Frugter, Figner og Dadler, Konfekt og Nødder, ja, der er rigtigt nok noget at smage paa. Klokken to er man parat til at køre til Kirke. Man stiger ind i den varme Slæde, fire i hver kan der mindst være. De to bageste i Slæden har hver sin Fakkeli Haanden

— man „åkar med bloss“. Det ser storartet ud, naar en hel Række Slæder kommer kørende med de brændende Fakler, ud af Gaardene, forbi Julegranerne ved Indkørselen, Julenegene paa Husgavlen, og Lysene i alle Vinduer. — Fra alle Veje samles de omkring den hvide Kirke. Det er en festlig Oplevelse, man aldrig glemmer.

Dalarnes vidtberømte Skønhed giver Fantasien Vinger og stemmer Sindet højtideligt. Man ligger lunt

tilbagelænet i den varme Slæde og stirrer op mod den klare, stjerneblinkende Nathimmel.

Hundreder af Slædehold kører langs den hvide, stille Sø, der er bundet af Isen. Skovvejene lyser i Skæret af Faklerne; de støder af og til mod Granerne og knækker, saa der ligger smaa brændende Baal langs Vejen, men det er ikke farligt. Sneen skal nok slukke Ilden.

Det vilde være Synd, om denne smukke Skik: at køre til Kirke i Slæde med Blus, forsvandt; thi andre Køretøjer — Biler for Eksempel — vilde slet ikke passe til Stemningen.

Klokken tre er Kirken fyldt. Det gælder om at komme tidligt for at faa Plads. — Over Tusind Mennesker fylder Stolene og Pulpiturene. Kirken er kun svagt oplyst af et Par Lamper, og man hvisker dæmpet med sin Sidemand for at faa Tiden til at gaa. Der er mange Fremmede i Kirken, Mennesker, der er kommet langvejs fra. Men Dalfolkene selv er de talrigste. De sidder der i deres maleriske Nationaldragter, særlig Mændene bærer de gamle Dragter — lange, mørke Frakker, der slutter tæt om Halsen, knappede med Sølvknapper over Brystet. De har lange, lyse Knæbenklæder af Skind med røde Baand og „bullar“ ved Knæene, hvide Uldstrømper og svære Lædersko. Kvindernes Dragt er mere broget med det vævede Forklæde i smukke, klare Farver, de hvide Skindtrøjer og den spidse „Mössa“ paa Hovedet.

Henad Klokken halv fire aabnes Dørene paa hver Side af Alteret; seks til otte Kirkebetjente, alle i Daldragter kommer ind; de har lange Stænger i Hænderne med en brændende Voksstabel i Toppen. Nu tænder de rundt i Kirken Hundreder af Stearinlys. De mange smaa Flammer bevæger sig i Lysekronerne og langs Stoleraderne; i Kirkevinduerne staar høje Pyramider af Lys, og ikke mindst Alteret straalere. Naar den syvarmede Lysestage tændes, rejser alle sig op, og medens den bæres op paa Prædikestolen, synger den store Forsamling, synger saa det runger

under de gamle Hvælvinger, og Dalfolkene har høje og klare Stemmer.

Nu begynder Gudstjenesten, der former sig som en Blanding af Sang og Prædiken. To unge Præster staar for Alteret i prægtige Messeklæder og synger eller messer Evangeliet. Oppe ved Orgelet danner de unge Piger en skøn og broget Kreds. De synger for, og Menigheden deltager i Sangen; alle er med. Halvanden Time varer denne „julotta“, og i den tætpakkede Kirke er Luften varm og tung, men alle holder ud, og først Klokken lidt før seks tømmes Kirken.

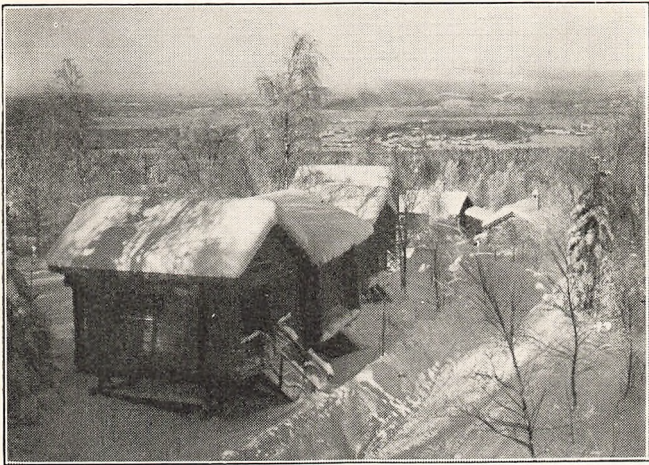
Det er et broget Folkeliv, der rører sig udenfor Kirken mellem Kirkestaldene. Hestene skal jo atter trækkes frem og spændes for, Faklerne tændes, og i den stille Julemorgen glider Slæderne atter langs den hvide Sø, ad de dunkle Skovveje. Man er stille og højtidelig stemt. Trætheden melder sig, der falder Ro over de gamle Dalgaard, Julefreden hviler over Naturen og Menneskene.

Hele Juledagen ligger de snedækte Landskaber stille og mennesketomme. Kun den Fremmede kan ikke sove, da Dagen rigtig bryder frem. Man klæder sig varmt paa, — tykke Støvler og Uldtørklæde. Saa gaar man atter ned gennem Skoven til Rättvik Kirke; man møder ingen Fodgængere. En ensom Skiløber suser forbi. Det er en lille Fyr paa syv—otte Aar. Han standser for at lade den Fremmede komme forbi. „Goddag“ siger han. „Hvorfor åkar du ikke, har du ikke Raad til det?“. „Jo, det har jeg, men jeg synes, det er morsomt at gaa“. „Bor du paa Hotel?“ siger han. „Det har du Raad til, og du åkar ikke. Er du sikker paa, at du er klog, du“, brister det ud af ham. „Ja, jeg haaber det“. Men Dalargutten er allerede ved at forsvinde mellem Granstammerne. Han har sin egen Skivej. Saa sjeldent er det om Vinteren at bevæge sig til Fods i disse Egne.

Men Julen fortsættes. Anden Juledag tager Lystigheden atter fat. Spillemanden gnider Fiolen til Leg og Dans. Der kommer en Harmonika til, det saakaldte Haandklaver, og det kan nok være, de unge svinger

sig. Vi er jo vant til her i Danmark at kalde Julen Børnenes Fest. Men den svenske Jul er en Fest for de voksne ogsaa. Man synes, den svenske Tilbageholdenhed, Stiligheden, afløses af en munter Given sig hen i Øjeblikkets Glæde.

Dalarne er en lille Verden for sig, hvor gamle Sæder og Skikke holdes i Ære. Hvilket festligt Syn at se de brogede Nationaldragter — hvert Sogn har

Säfergläntan paa Knippoberget i Vinterskrud.

sine — lige fra Mora, der ligger nordligst, over Rättvik til Leksand ved Siljansøens Sydspids, videre langs Elven til Gagnef og store Tunasletten — forskellige, men alle i stærke, skønne Farver. Man ønsker som Fremmed, at denne lille Verden vil bevare sit gamle, uberørte Særpræg i vor støjende og rastløse Tid, at Naturen stadig maa danne den samme uberørte Ramme om det lyse og smilende Folk, som bor der.

Den sidste Aften staar den Fremmede atter ved Vinduet. Himlen farves gul over Fjeldkonturerne, nu bliver den lys blaa, saa opalfarvet, og endelig ligger det hvide Landskab under Nathimlens dybe Blaa. Da flammer det op i den nordlige Horisont, et prægtigt

Nordlys spiller over Himlen. Som et lysende Tæppe bevæger det sig i bløde Bølger. Nu deler det sig i to høje Søjler, den ene træffer en stor Stjerne, der blinker i den frostklare Nat.

Dalarnes Skønhed er samlet i den smukke Sang, som alle, baade smaa og store synger:

Jag vet ett land, långt upp i högan nord,
 ej varmt och rikt som söderns länder.
 Men hjärtan klappa där för fosterjord,
 och manddom bor på siljans vita stränder,
 och skogar susar där i dyster prakt,
 och elvar brusa där från trakt till trakt;
 ett härligt land, I goda dalarmän.
 Och vem det landet en gång sett
 han längtar dit — längtar dit igen.

Sv. Folkesang.

Fra en Skolelæsestues Emnekatalog.

Ved Kommunalærer *Otto Jespersen.*

DALARNE

- Espersen, J. P. og J. G. Pinholt: Den vide Verden I. 1918.
S. 44—45. Falun Kobbergrube.
- Fortællinger af vort Folks Historie (af Thorvald Nørlyng, A. G. Andersen, F. C. Jørgensen og S. Fr. Nørlyng). Bd. 2.
S. 196. Dalkarlene gør Oprør mod Kong Erik.
„Holger Danske”. Aug. 1910. Johanne Grønborg: Sverrig.
Side 24—26.
- Kaalund-Jørgensen, F. C. og Hans Kyrre: De Danskes
Vej. Side 106 (Eriks Kongemagt bryder sammen).
- Nørlyng, Thorvald: Læsning til Geografitimen. Nr. 2
(Norge, Sverrig, Finland) Side 39—42. Dalarne.

Større Værker.

- Fabricius: Ill. Danmarks Historie II. 1915. Side 64—74. (Sver-
rigs Befrielse ved Gustav Vase).
- „Frem” D. Andet Bind 1928. Side 193—201 (Gustav Vasa).
-

ANVENDT LITTERATUR

- K. Forslund: Med Dalelven fra Kilderne til Havet.
G. Boëtius: Dalarna.
A. M. Roos: Gustav Vasas Æventyr i Dalarne.

AUG. OLSENS BOGHANDEL

STRANDVEJ 189 — HELLERUP

TELEFONER: HELRUP 499 & 1399

SKOLEBØGER:

H. Chr. Espensen:	375 geom. Opgaver for Mellemkolen	2.00
Græsk Arkæologi og Kunsthistorie (Kompendium).	Trykt som Manuskript til Brug ved Undervisningen paa Øregaard Gymnasium.	1.00
Ivar Heckscher:	Aritmetik for III. Mellemklasse 4. Oplag	1.00
	Aritmetik for IV. Mellemklasse 3. Oplag	1.25
	1000 aritm. Opgaver for III. Mkl. 5 Oplag	2.50
	Facitl. til do. ved Wilh. Nielsen, 2. Oplag	1.25
Regnar Knudsen:	<i>Englandsbogen.</i> Pitman's geogr. Reader	3.25
—	Engelsk Glossar m. Øvelser til <i>Englandsbogen</i> m. Tillæg: Hjelpebog og 15 engelske Sange.	2.50
Marie Lønggaard:	500 aritm. Opgaver for IV. Mkl. 2. Oplag	1.50
	Facitliste til do.	1.00
	500 Talopgaver til skriftlig Regning i Mkl.	1.50
	Facitliste til do.	1.00
Marie Lønggaard og Arnold B. W. Nielsen:	Regneregler og Formler I	1.00
	do. II for Realklassen	1.00
Cornelius Nepos:	Udvalgte Stykker, udg. m. Gloser og Noter til Brug for Undervisningen i IV. Mkl. af en gl. Skolemand	1.50
Arnold B. W. Nielsen:	Regnetabeller for Alle.	25
T. B. Reed:	The Fifth form at St. Dominic's. For School use by Regnar Knudsen.	4.25
Gerhard Pedersen:	Latinske Realia.	
	Romersk Statsliv i Hovedtræk og litteraturhistoriske Oplysninger til Brug ved Underv. i Latin paa Gymn. sproglige Linier, 3. Oplag.	1.50
	Kommentar til Schillers »Wallenstein«. „Wallensteins Lager“ og „Wallensteins Tod“	1.75
Skolesangbog.	Ved Hakon Andersen og Aage Næsted, 5. Udgave	2.25

Prøveekspl. af vort Skolebogsforlag er altid til Tjeneste.

FAGLIG LÆSNING

I Aarene 1928—1932 er udkommet:

1. *I. Lieberkind*: Vandkalven (udsolgt).
2. *P. Lauritzen-Bredbro*: Det genvundne Land.
3. *Kristjan Kjær*: Aser og Jætter.
4. *J. J. Jørgensen*: Verdenshandelens Veje (udsolgt).
5. *Sofus Franck*: Sukkerroen.
6. *Kaalund-Jørgensen*: Danebrog (udsolgt).
7. *Hakon Jørgensen*: Fra Svampenes Verden.
8. *Ager Dillevsen*: Fugletræk. (udsolgt).
9. *Emil Nielsen*: Korsedderkoppen.
10. *K. Frigast Hansen*: Santalistan og Santalerne.
11. *Th. Mathiassen*: Et Besøg hos Canadas Eskimoer.
12. *R. Claudi-Hansen*: Istidsfolk og Istidskunst.
13. *Vilhelm Rasmussen*: Nilen.
14. *Laurits Nielsen*: Honningbienen som Husdyr.
15. *Kaalund-Jørgensen*: Pompeji og dens Skæbne.
16. *Tage Nissen*: Pampas.
17. *Hakon Jørgensen*: Naturfredning.
18. *Axel V. Nielsen*: Ildkugler og Stjernes kud.
19. *H. Bahne Jensen*: Fem danske Grønlandsfarere.
20. *S. Degerbøl*: Arbejderbevægelsen.
21. *Ingeborg Spager*: Lapmarkens Æventyr.
22. *Mis Degerbøl*: Dansk Malerkunst.
23. *J. C. Willesen*: Folkenes Forbund. (udsolgt).
24. *I. Lieberkind*: Skoleakvarier.
25. *C. A. Rasmussen*: Viben.
26. *V. S. Lauritsen*: Det danske Hedeselskab.
27. *Sophie Petersen*: Færøerne.
28. *H. Blegvad*: Hvad en Dykker ser paa Havets Bund.
29. *Jørgen Banke*: Topgaarden.
30. *S. Fr. Nørlyng*: Danske Sagn.
31. *E. B. Hoffmeyer* og *E. Nielsen*: Galthvæpse.
32. *Ernst Müller*: Snyltedyrr hos Mennesket.
33. *R. Claudi-Hansen*: Fra Arkæologiens Arbejdsmark.
34. *Fred. Vedso*: Da England blev Verdens Værksted.
35. *Ingeborg Spager*: Gotland.
36. *Christian Østrup*: Rom.
37. *Hakon Jørgensen*: Frøspredning.
38. *Sophie Petersen*: Island.
39. *S. Degerbøl*: Andelsbevægelsen.
40. *Alfred Mortensen*: Til Toppen af Mont Blanc.
41. *Jacob Løber*: Slotsholmen.
42. *Th. Roust*: H. P. Hanssen.
42. *Joh. Grønborg*: Fra Adelsvælde til Enevælde.
44. *Hans Kyrre*: Guldhornene.
45. *Knud Barfod*: Gøgen.
46. *N. M. Ludvigsen*: Med Fiske-
re paa Aalefangst.
47. *Jens Jensen*: Vand.
48. *O. Filskov*: Skibe.
49. *J. Bonke*: Husmandsbevægelsen.
50. *Rud. Grytler*: Af Musikkens Historie.
51. *H. Kyrre*: Bakkehuset.
52. *Rigmor Claudi-Hansen*: Klostre og Munke.
53. *Johs. Tholle*: Havedyrkning.
54. *Sophie Petersen*: Østgrønland.
55. *H. Jørgensen*: Blomsternes Bestøvning.
56. *Thormod Kirstein*: Fra Haandværk til Industri i Danmark.

FAGLIG LÆSNING

koster pr. Aargang à 10 Hæfter 7 Kr. — For Skoler, Biblioteker o. lign. som aftager mindst 15 Eksemplarer, er Prisen 5 Kr. aarlig. Af Aargangene 1928, 1929, 1930, 1931 og 1932, hvoraf flere af Numrene er udsolgt, vil der kunne leveres enkelte Numre (Hæfte 1—50) til 50 Øre pr. Eksemplar, dog kun naar der aftages mindst 15 Eksemplarer af hvert af de ønskede Numre. Endvidere er der fastsat en Partipris af 60,00 for 100 Ekspl. sorteret blandt alle udkomne Hæfter efter eget Valg.